

Oversigt

Del I – EU-rettens virkninger i medlemsstaterne

- Kapitel 1. EU-rettens kilder og virkninger 19
- Kapitel 2. Fortolkningsprincipper 29

Del II – Fri bevægelighed

- Kapitel 3. Introduktion til fri bevægelighed 37
- Kapitel 4. Det generelle diskriminationsforbud 47
- Kapitel 5. Varenes frie bevægelighed 49
- Kapitel 6. Arbejdskraftens frie bevægelighed 67
- Kapitel 7. Etableringsretten 77
- Kapitel 8. Tjenesteydelseernes frie bevægelighed 85
- Kapitel 9. Kapitalens frie bevægelighed 93

Del III – Domstolskontrollen

- Kapitel 10. Introduktion til domstolskontrollen 103
- Kapitel 11. Præjudicielle spørgsmål 109
- Kapitel 12. Traktatbrudssøgsmål 119
- Kapitel 13. Annullationssøgsmål 123
- Kapitel 14. Passivitetssøgsmål 129
- Kapitel 15. Erstatningssøgsmål 131

Del IV – Domsreferater

- Kapitel 16. Introduktion til EU-domme 139

Indhold

Del I – EU-rettens virkninger i medlemsstaterne

Kapitel 1.

EU-rettens kilder og virkninger

- 1.1 Indledning 19
  - 1.1.1 EU-rettens kilder 19
    - 1.1.1.1 Den primære EU-ret 19
    - 1.1.1.2 Den sekundære EU-ret 19
  - 1.1.2 Direkte virkning 20
    - 1.1.2.1 Direkte vertikal virkning 20
    - 1.1.2.2 Direkte horisontal virkning 21
- 1.2 Traktatbestemmelser 21
  - 1.2.1 Direkte vertikal virkning 21
  - 1.2.2 Direkte horisontal virkning 21
  - 1.2.3 Oversigt over TEUF's direkte virkning 22
- 1.3 Forordninger 22
- 1.4 Direktiver 23
  - 1.4.1 Korrekt implementering af direktiver 23
    - 1.4.1.1 Retsstillingen skal være klar og utvetydig 24
    - 1.4.1.2 Reglerne skal være bindende 24
    - 1.4.1.3 Overtrædelse skal være effektivt sanktioneret 24
    - 1.4.1.4 Implementering skal ske inden fristens udløb 24
  - 1.4.2 Manglende eller mangelfuld implementering af direktiver 25
    - 1.4.2.1 Direkte vertikal virkning 25
    - 1.4.2.2 Direkte horisontal virkning 26
    - 1.4.2.3 Indirekte horisontal virkning 27
  - 1.4.3 Oversigt over direktivers direkte virkning 27
  - 1.4.4 Disposition til opgaver om direktivers direkte virkning 27
- 1.5 Afgørelser 28
- 1.6 Henstillinger og udtalelser 28

Kapitel 2.

Fortolkningsprincipper

- 2.1 Indledning 29
- 2.2 Princippet om EU-rettens forrang 29
  - 2.2.1 Regelgrundlag 29
  - 2.2.2 Baggrunden for princippet 30
  - 2.2.3 Princippet indhold og rækkevidde 30
  - 2.2.4 Pligtssubjektet 31
  - 2.2.5 Retsvirkning ved overtrædelse af princippet 31
- 2.3 Princippet om EU-konform fortolkning 31
  - 2.3.1 Regelgrundlag 31
  - 2.3.2 Baggrunden for princippet 31
  - 2.3.3 Princippet indhold og rækkevidde 32
  - 2.3.4 Pligtssubjektet 32

- 2.3.5 Retsvirkning ved overtrædelse af princippet 33
- 2.4 Oversigt over fortolkningsprincipperne 33

Del II – Fri bevægelighed

Kapitel 3.

Introduktion til fri bevægelighed

- 3.1 Indledning 37
- 3.2 Diskriminations- og restriktionsforbud 37
  - 3.2.1 Diskrimination 38
    - 3.2.1.1 Direkte diskrimination 38
    - 3.2.1.2 Indirekte diskrimination 38
    - 3.2.1.3 Omvendt diskrimination 38
  - 3.2.2 Restriktioner 39
- 3.3 Undtagelser (saglige hensyn) 39
  - 3.3.1 Traktathjemlede hensyn 39
  - 3.3.2 Tvingende almene hensyn 39
  - 3.3.3 Proportionalitetsprincippet 40
- 3.4 Forholdet til harmonisering 40
- 3.5 Krav om grænseoverskridende element 40
- 3.6 Forholdet mellem regelsættene 41
- 3.7 Disposition til opgaver om fri bevægelighed 42
  - 3.7.1 Totalharmonisering 42
  - 3.7.2 Grænseoverskridende element 42
  - 3.7.3 Afgrænsning af det relevante regelsæt 43
  - 3.7.4 Diskrimination eller restriktion 43
  - 3.7.5 Undtagelser (saglige hensyn) 43
  - 3.7.6 Konklusion 44
- 3.8 Oversigt over reglerne om fri bevægelighed 44

Kapitel 4.

Det generelle diskriminationsforbud

- 4.1 Indledning 47
- 4.2 Forskelsbehandling på grundlag af nationalitet 47
- 4.3 Undtagelser (saglige hensyn) 48
- 4.4 Disposition til opgaver om TEUF artikel 18 48

Kapitel 5.

Varernes frie bevægelighed

- 5.1 Indledning 49
  - 5.1.1 Forholdet mellem reglerne 49
- 5.2 Varebegrebet 50
  - 5.2.1 Forholdet til tjenesteydelsesbegrebet 50
  - 5.2.2 Forholdet til kapitalbevægelsesbegrebet 51
- 5.3 Afgiftsmæssige handelshindringer 51
  - 5.3.1 Afgrænsning af told i forhold til interne afgifter 51
  - 5.3.2 Forbud mod told og toldlignende afgifter 52
    - 5.3.2.1 HR: Forbud mod told og ATV 53
    - 5.3.2.2 U1: Vederlagsreglen 53
    - 5.3.2.3 U2: EU-retlig kontrol 54

5.3.3	Forbud mod diskriminerende interne afgifter	54
5.3.3.1	Forholdet mellem TEUF artikel 110(1) og 110(2)	55
5.3.3.2	Lignende indenlandske varer	55
5.3.3.3	Konkurrerende indenlandske varer	56
5.4	Ikke-afgiftsmæssige handelshindringer	57
5.4.1	HR1: Forbud mod kvantitative indførselsrestriktioner og FTV	57
5.4.1.1	Kvantitative indførselsrestriktioner	57
5.4.1.2	Foranstaltninger med tilsvarende virkninger (FTV)	58
5.4.1.3	Produktkrav og markedsføringskrav (Keck-doktrinen)	59
5.4.1.4	Anvendelseskrav	60
5.4.1.5	Pligt- og rettighedssubjekter	61
5.4.2	HR2: Forbud mod kvantitative udførselsrestriktioner og FTV	62
5.4.3	U1: Traktathjemlede undtagelser, jf. TEUF artikel 36	62
5.4.3.1	Den offentlige sædelighed	63
5.4.3.2	Den offentlige orden	63
5.4.3.3	Den offentlige sikkerhed	63
5.4.3.4	Beskyttelse af menneskers liv og sundhed	63
5.4.3.5	Beskyttelse af dyrs liv og sundhed	64
5.4.4	U2: Tvingende almene hensyn, jf. Cassis-doktrinen	64
5.4.4.1	Eksempler på tvingende almene hensyn	64
5.4.4.2	Proportionalitetsprincippet	65
5.5	Disposition til opgaver om varer	66

Kapitel 6.

Arbejdskraftens frie bevægelighed

6.1	Indledning	67
6.2	Arbejdstagerbegrebet	67
6.2.1	Betingelser	67
6.2.1.1	Arbejde i en andens tjeneste og efter dennes anvisninger	68
6.2.1.2	Arbejde mod vederlag	68
6.2.1.3	Arbejdet må ikke fremstå som et rent marginals supplement	68
6.2.2	Forholdet til etableringsbegrebet og tjenesteydelsesbegrebet	69
6.2.3	Arbejdstagerbegrebets tidsmæssige udstrækning	69
6.3	Krav om grænseoverskridende element	69
6.4	Diskriminations- og restriktionsforbud	70
6.4.1	Diskriminationsforbud	70
6.4.1.1	Direkte diskrimination	71
6.4.1.2	Indirekte diskrimination	71
6.4.2	Restriktionsforbud	71
6.4.3	Pligt- og rettighedssubjekter	72
6.4.3.1	Pligtsubjekter	72
6.4.3.2	Rettighedssubjekter	72
6.4.4	Keck-doktrinen anvendelse inden for TEUF artikel 45?	72
6.5	Undtagelser (saglige hensyn)	73
6.5.1	U1: Den offentlige orden, sikkerhed, sundhed	73
6.5.2	U2: Ansættelser i den offentlige administration	74
6.5.3	U3: Tvingende almene hensyn	74
6.6	Disposition til opgaver om arbejdskraft	75

Kapitel 7.

Etableringsretten

- 7.1 Indledning 77
- 7.2 Etableringsbegrebet 77
  - 7.2.1 Hvilken virksomhed omfattes af etableringsbegrebet? 77
    - 7.2.1.1 Selvstændig erhvervsvirksomhed 77
    - 7.2.1.2 Virksomhed udøvet i selskabsform 78
  - 7.2.2 Forholdet mellem primær og sekundær etablering 78
    - 7.2.2.1 Primær etablering 78
    - 7.2.2.2 Sekundær etablering 78
  - 7.2.3 Forholdet til tjenesteydelsesbegrebet 79
  - 7.2.4 Forholdet til arbejdstagerbegrebet 80
  - 7.2.5 Forholdet til kapitalbevægelsesbegrebet 80
- 7.3 Krav om grænseoverskridende element 80
- 7.4 Diskriminations- og restriktionsforbud 80
  - 7.4.1 Diskriminationsforbud 80
  - 7.4.2 Restriktionsforbud 81
  - 7.4.3 Pligt- og rettighedssubjekter 81
    - 7.4.3.1 Pligtsubjekter 81
    - 7.4.3.2 Rettighedssubjekter 81
- 7.5 Undtagelser (saglige hensyn) 82
  - 7.5.1 u1: Udøvelse af offentlig myndighed 82
  - 7.5.2 u2: Den offentlige orden, sikkerhed og sundhed 82
  - 7.5.3 u3: Tvingende almene hensyn 83
- 7.6 Disposition til opgaver om etableringsretten 84

Kapitel 8.

Tjenesteydernes frie bevægelighed

- 8.1 Indledning 85
- 8.2 Tjenesteydelsesbegrebet 85
  - 8.2.1 Forholdet til etableringsbegrebet 86
  - 8.2.2 Forholdet til arbejdstagerbegrebet 86
  - 8.2.3 Forholdet til varebegrebet 86
  - 8.2.4 Forholdet til kapitalbevægelsesbegrebet 86
- 8.3 Krav om grænseoverskridende element 86
- 8.4 Diskriminations- og restriktionsforbud 87
  - 8.4.1 Diskriminationsforbud 87
  - 8.4.2 Restriktionsforbud 88
  - 8.4.3 Pligt- og rettighedssubjekter 88
    - 8.4.3.1 Pligtsubjekter 88
    - 8.4.3.2 Rettighedssubjekter 88
  - 8.4.4 Keck-doktrinen anvendelse inden for TEUF artikel 56? 88
- 8.5 Undtagelser (saglige hensyn) 89
  - 8.5.1 u1: Udøvelse af offentlig myndighed 89
  - 8.5.2 u2: Den offentlige orden, sikkerhed og sundhed 89
  - 8.5.3 u3: Tvingende almene hensyn 89
- 8.6 Disposition til opgaver om tjenesteydelser 91

*Kapitel 9.***Kapitalens frie bevægelighed**

- 9.1 Indledning 93
- 9.2 Kapitalbevægelsesbegrebet 93
  - 9.2.1 Forholdet til varebegrebet og tjenesteydelsesbegrebet 94
  - 9.2.2 Forholdet til etableringsbegrebet 94
- 9.3 Krav om grænseoverskridende element 95
- 9.4 Diskriminations- og restriktionsforbud 95
  - 9.4.1 Diskriminationsforbud 95
  - 9.4.2 Restriktionsforbud 96
  - 9.4.3 Pligt- og rettighedssubjekter 96
    - 9.4.3.1 Pligtsubjekter 96
    - 9.4.3.2 Rettighedssubjekter 96
  - 9.4.4 Keck-doktrinens anvendelse inden for TEUF artikel 63? 96
- 9.5 Undtagelser (saglige hensyn) 97
  - 9.5.1 U1: Medlemsstaternes skattelovgivning 97
  - 9.5.2 U2: Nødvendige kontrolforanstaltninger 97
  - 9.5.3 U3: Den offentlige orden og sikkerhed 98
  - 9.5.4 U4: Tvingende almene hensyn 98
- 9.6 Disposition til opgaver om kapital 99

Del III – Domstolskontrollen*Kapitel 10.***Introduktion til domstolskontrollen**

- 10.1 Indledning 103
- 10.2 De forskellige sagstyper 103
  - 10.2.1 Oversigt over sagstyperne 103
  - 10.2.2 Indirekte søgsmål 104
    - 10.2.2.1 Præjudicielle spørgsmål 104
  - 10.2.3 Direkte søgsmål 104
    - 10.2.3.1 Traktatbrudssøgsmål 105
    - 10.2.3.2 Annullationssøgsmål 105
    - 10.2.3.3 Passivitetssøgsmål 105
    - 10.2.3.4 Erstatningssøgsmål 105
- 10.3 Forholdet mellem sagstyperne 105
  - 10.3.1 Annullationssøgsmål ktr. passivitetssøgsmål 105
  - 10.3.2 Annullationssøgsmål ktr. præjudicielt spørgsmål 106
  - 10.3.3 Erstatningssøgsmål ktr. præjudicielt spørgsmål 106
  - 10.3.4 Erstatningssøgsmål ktr. annullations-/passivitetssøgsmål 106
  - 10.3.5 Traktatbrudssøgsmål ktr. præjudicielt spørgsmål 107
  - 10.3.6 Traktatbrudssøgsmål ktr. erstatningssøgsmål 107
  - 10.3.7 Traktatbrudssøgsmål ktr. annullations-/passivitetssøgsmål 107

*Kapitel 11.***Præjudicielle spørgsmål**

- 11.1 Indledning 109
- 11.2 EU-domstolens kompetence 109
  - 11.2.1 Fortolkning af traktaterne 109
  - 11.2.2 Gyldighed og fortolkning af EU-retsakter 110

11.2.2.1	Hvilke EU-retsakter omfattes?	110
11.2.2.2	Hvad kan EU-domstolen tage stilling til?	110
11.3	Forelæggelsesberettigede instanser	111
11.3.1	Uafhængighed	112
11.4	Fakultativ forelæggelse (forelæggelsesret)	112
11.4.1	Verserende retssag	112
11.4.2	Nødvendigt for domsafsigelse i hovedsagen	113
11.5	Obligatorisk forelæggelse (forelæggelsespligt)	113
11.5.1	HR: Forelæggelsespligt hvis ingen appelmulighed	114
11.5.2	U1: Spørgsmålet er identisk med et tidligere (acte éclairé)	115
11.5.3	U2: Spørgsmålet giver ikke anledning til tvivl (acte clair)	115
11.5.4	UU2: Spørgsmål om gyldigheden af EU-retsakter	115
11.5.5	U3: Spørgsmålet er irrelevant	115
11.6	Retsvirkninger af et præjudicielt spørgsmål	116
11.6.1	I forhold til EU-domstolen	116
11.6.2	I forhold til den forelæggende nationale ret	116
11.7	Disposition til opgaver om præjudicielle spørgsmål	117

Kapitel 12.

Traktatbrudssøgsmål

12.1	Indledning	119
12.2	Søgsmålskompetence	119
12.2.1	Kommissionen	119
12.2.2	Medlemsstaterne	119
12.3	Traktatkrænkelserproceduren	120
12.3.1	Hvis Kommissionen er sagsøger	120
12.3.2	Hvis en medlemsstat er sagsøger	121
12.4	EU-domstolens afgørelse	121
12.5	Retsvirkninger af traktatbrudsdom	122
12.6	Disposition til opgaver om traktatbrudssøgsmål	122

Kapitel 13.

Annulationsøgsmål

13.1	Indledning	123
13.2	Søgsmålskompetence	123
13.2.1	Privilegerede sagsøgere	123
13.2.2	Ikke-privilegerede sagsøgere	123
13.3	Søgsmålets genstand	124
13.3.1	Privilegerede sagsøgere	124
13.3.2	Ikke-privilegerede sagsøgere	124
13.3.2.1	Retsakter, der retter sig til sagsøgeren	124
13.3.2.2	Retsakter, der berører sagsøgeren umiddelbart og individuelt	125
13.4	Søgsmålsfrist	125
13.5	Søgsmålsgrunde	126
13.5.1	Inkompetence	126
13.5.2	Væsentlige formelle mangler	126
13.5.3	Indholdsmangler	127
13.5.4	Magtfordrejning	127
13.6	Retsvirkninger af annullationsdom	127
13.7	Disposition til opgaver om annullationssøgsmål	128

*Kapitel 14.***Passivitetssøgsmål**

- 14.1 Indledning 129
- 14.2 Søgsmålskompetence 129
  - 14.2.1 Privilegerede sagsøgere 129
  - 14.2.2 Ikke-privilegerede sagsøgere 129
- 14.3 Betingelse for at anlægge passivitetssøgsmål 130
- 14.4 Procedure og søgsmålsfrist 130
- 14.5 Retsvirkninger af passivitetsdom 130
- 14.6 Disposition til opgaver om passivitetssøgsmål 130

*Kapitel 15.***Erstatningssøgsmål**

- 15.1 Indledning 131
- 15.2 Medlemsstaternes erstatningsansvar 131
  - 15.2.1 Erstatningsbetingelserne 131
    - 15.2.1.1 Borgerne tillægges rettigheder 132
    - 15.2.1.2 Tilstrækkelig kvalificeret overtrædelse af EU-retten 132
    - 15.2.1.3 Årsagsforbindelse 132
  - 15.2.2 Ansvarssubjektet 132
- 15.3 Unionens erstatningsansvar 133
  - 15.3.1 Erstatningsbetingelserne 133
    - 15.3.1.1 Retsstridig adfærd 133
    - 15.3.1.2 Indtrådt tab 134
    - 15.3.1.3 Årsagsforbindelse 134
  - 15.3.2 Ansvarssubjektet 134
- 15.4 Disposition til opgaver om erstatningssøgsmål 135

Del IV – Domsreferater

Kapitel 16.

Introduktion til EU-domme

Alpine Investments	140
Angonese	142
Antonissen	143
BASF	144
Becker	145
Bela-Mühle	146
Bent Vestergaard	147
Bluhme	148
Bordessa	149
Bosman	150
Bouchoucha	152
CaixaBank France	153
Carpenter	154
Cartesio	155
Cassis de Dijon	156
Centros	157
CILFIT	159
Cinematográficos	160
Clean Car Autoservice	161
Collins	162
Costa mod ENEL	163
Cowan	164
D'Hoop	165
Dassonville	166
De Danske Bilimportører	167
Diana Lindman	168
Dieter Kraus	169
Dillenkofer	170
DocMorris	171
Dusseldorp	172
Eind	173
Eurim-Pharm	174
Evans Medical	175
Faccini Dori	176
Familiapress	177
Factortame	178
Foto-Frost	179
Förster	180
Francovich	181
GB-INNO	182
Gebhard	183
Gourmet International	184
Grogan	185
Grzelczyk	186
Guimont	187
Gysbrechts	188

Henn og Darby	189
Heylens	190
Hubbard	191
Inter-Environnement Wallonie	192
Jacquet	193
Keck og Mithouard	194
Kohll	195
Kommissionen mod Belgien (golden shares)	196
Kommissionen mod Belgien (laboratorier)	197
Kommissionen mod Belgien (vallonsk affald)	198
Kommissionen mod Danmark (bilregistreringsafgifter)	199
Kommissionen mod Danmark (firmabiler)	200
Kommissionen mod Danmark (flaskepant)	201
Kommissionen mod Danmark (jordnødder)	202
Kommissionen mod Danmark (snaps)	203
Kommissionen mod Danmark (pensionsordninger)	204
Kommissionen mod Danmark (vitaminer)	205
Kommissionen mod Frankrig (jordbær)	206
Kommissionen mod Grækenland (modermælkserstatning)	207
Kommissionen mod Irland (buy Irish)	208
Kommissionen mod Irland (Dundalk)	209
Kommissionen mod Irland (souvenirs)	210
Kommissionen mod Italien (anhængere)	211
Kommissionen mod Luxembourg (sekundær etablering)	212
Kommissionen mod Nederlandene (mediawet)	213
Kommissionen mod Storbritannien (øl og vin)	214
Kommissionen mod Tyskland (Markenqualität)	215
Kommissionen mod Tyskland (Reinheitsgebot)	216
Laval	217
Lehtonen	218
Levin	219
Lomas	220
Läärä	221
Mac Quen	222
Marleasing	223
Marks & Spencer	224
Meeusen	225
Metock	226
Mickelsson og Roos	227
Müller-Fauré	228
Nino	229
o'Flynn	230
Ospelt	231
Outokumpu	232
PreussenElektra	233
Quietlynn	234
Rau	235
Reisch	236
Reyners	237
Rush Portuguesa	238

Salzmann	239
Sanz de Lera	240
Schmidberger	241
Schumacker	242
Schöning-Kougebetopoulou	243
Scientology	244
Simmenthal	245
Société Baxter	246
Sodemare	247
Steymann	248
Svensson	249
Thieffry	250
Thompson	251
Torfaen Borough Council	252
Trojani	253
TV10	254
tv-Shop	255
Van Binsbergen	256
Van der Veldt	257
Van Gend en Loos	258
Verkooijen	259
Viking Line	260
Volker Graf	262
Von Colson og Kamann	263
Forkortelser	264
Gloseliste	265
Litteratur	268
Domsregister	269
Stikordsregister	274